

PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA

– SPOSOBY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU ZAISTNIENIA WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ZAGROŻEŃ FIZYCZNYCH

**w Liceum Ogólnokształcącym Towarzystwa Ewangelickiego
z siedzibą w Cieszynie**

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późn. zm.)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach z dnia 31 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2003 Nr 6, poz. 69 z późn. zm.). Ostatnia zmiana: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach – D. U. Nr 161, poz. 968)
3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy (Dz. U. z 2009 r. Nr 139, poz. 1132)
4. Ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich z dnia 26 października 1982 r. (tekst jednolity - Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109; z późn. zm.).
5. Ustawa Kodeks Postępowania Cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz. U. z dnia 1 grudnia 1964 r., Nr 43 poz. 296). Ostatnia zmiana: Ustawa z dnia 16 września 2011 roku o zmianie ustawy
6. Ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych z dnia 9 listopada 1995 r. (tekst jednolity - Dz. U. z 1996 r. Nr 10, poz. 55; z późn. zm.) Ostatnia nowelizacja z dnia 8 kwietnia 2010 r. - o zmianie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 81, poz. 529)
7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późniejszymi zmianami - ostatnia zmiana: Ustawa z 16 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Dz. U. z 2009 r. Nr 144, poz. 1175)
8. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485; z późniejszymi zmianami). Ostatnia zmiana: Ustawa z dnia 8 października 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. 2010 r. Nr 213, poz. 1396) - data wejścia w życie i obowiązywania – 27 listopada 2010 r.
9. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590 z późniejszymi zmianami). Ostatnia zmiana: Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2009 r. Nr 131, poz. 1076)
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226)
11. Kodeks Karny (Dz. U. z dnia 2 sierpnia 1997 r., Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
12. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późniejszymi zmianami). Ostatnia zmiana: Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2010 r. Nr 125, poz. 842)

DZIAŁ I

Zagrożenia zewnętrzne

W warunkach szkolnych mogą wystąpić następujące zewnętrzne zagrożenia fizyczne:

- podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego,
- podejrzenie otrzymania podejrzanej przesyłki,
- wtargnięcie osoby posiadającej broń (aktywny zabójca, aktywny strzelec),
- wtargnięcie terrorysty do szkoły,
- zagrożenie wybuchem pożaru lub wybuch pożaru,
- zagrożenie wybuchem gazu lub wybuch gazu,
- zagrożenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi,
- zagrożenie katastrofą budowlaną,
- zagrożenie ze strony sił przyrody (np. huraganowy wiatr).

W niemal każdym z powyższych przypadków dochodzi do ogłoszenia alarmu i ewakuacji uczniów oraz personelu szkoły.

1.1

Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy - ogólne zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu

Alarm lokalny w szkole jest jednym z kilku rodzajów alarmów, które mogą być ogłaszane w konsekwencji wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń. Ma on na celu zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia młodzieży przebywającej na terenie szkoły. Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W warunkach budynku Liceum Ogólnokształcącego Towarzystwa Ewangelickiego w Cieszynie wykorzystywane są dwa rodzaje urządzeń służących alarmowaniu uczniów, nauczycieli, pracowników szkoły oraz innych osób przebywających na terenie placówki o niebezpieczeństwie. Syrena alarmowa jest elementem systemu szkolnego ochrony przeciwpożarowej i uruchamiana jest automatycznie po stwierdzeniu przez detektor przeciwpożarowy (czujnik dymu) określonego poziomu stężenia dymu. Dźwięk syreny alarmowej systemu oznacza zawsze konieczność ewakuacji z budynku. Drugim urządzeniem alarmowym

wykorzystywanym w warunkach każdej szkoły jest dzwonek szkolny. Za pomocą dzwonka szkolnego możemy wygenerować 2 rodzaje sygnałów alarmowych, nakazujących 2 odmienne od siebie rodzaje zachowań osób przebywających na terenie szkoły:

1. Seria dźwięków przerywanych (sekwencja dzwonek-pauza, dzwonek-pauza, dzwonek-pauza, itd.) oznacza zawsze konieczność ewakuacji i jak najszybsze opuszczenie budynku (pożar, informacja o podłożeniu ładunku wybuchowego, katastrofa budowlana).
2. Dźwięk ciągły dzwonka oznacza zawsze NAPASTNIKA na terenie szkoły i zachowanie zgoła odmienne od wymienionego wyżej. Osoby, które mogą w bezpieczny sposób opuścić (uciec) zagrożony rejon robią to (sale położone na parterze), dla wszystkich pozostałych sygnał ten oznacza pozostanie w salach, zamknięcie się, barykadowanie się (ukrycie się). W warunkach niewielkiej szkoły (rozumianej zarówno jako budynek, jak również biorąc pod uwagę liczbę uczniów) dużego znaczenia nabiera alarmowanie głosem, jako alternatywy dla urządzeń alarmowych (np. w przypadku awarii tychże), lub jako ich uzupełnienie. O ewakuacji (pozostaniu w budynku szkoły) decyduje dyrektor (lub osoba przez niego upoważniona), który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględного wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

Procedura wezwania służb powinna odbywać się zgodnie z poniższym schematem:

1. wybranie numeru odpowiedniej służby
2. podanie nazwy szkoły, adresu, sposobu dojazdu
3. podanie rodzaju zagrożenia
4. podanie imienia i nazwiska (funkcji) osoby zgłaszającej
5. podaniu numeru telefonu kontaktowego
6. podaniu, jakie działania zrealizowano do tej pory

Wykaz telefonów alarmowych:

1. Policja 997
2. Straż Pożarna 998
3. Pogotowie Ratunkowe 999
4. Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej Unii Europejskiej 112

5. Pogotowie Energetyczne 991
6. Pogotowie Gazowe 992
7. Pogotowie Ciepłownicze 993
8. Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne 994
9. Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego 987
10. Infolinia Policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

Organizacja akcji ewakuacyjnej (dotyczy wszystkich wymienionych w Dziale I sytuacji za wyjątkiem punktu 1.8 „Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły”

1. Akcją kieruje dyrektor szkoły, jego zastępca lub w przypadku ich nieobecności osoba do tego upoważniona.
2. W akcji biorą udział wszyscy pracownicy szkoły
3. Po usłyszaniu sygnału alarmowego pracownicy obsługi i administracji oraz nauczyciele nieprowadzący aktualnie zajęć zbierają się przed sekretariatem.
4. Kierownik akcji zapoznaje wszystkich z sytuacją i podejmuje decyzję co do potrzeby i zakresu ewakuacji, oraz wyznacza tzw. „kierunkowych”, odpowiedzialnych za ewakuację na poszczególnych kondygnacjach.
5. Nauczyciele prowadzący zajęcia zajmują się wyłącznie ewakuacją uczniów.

Prowadzenie akcji ewakuacyjnej

1. Po usłyszaniu sygnału alarmowego nauczyciele nakazują uczniom spakowanie swoich rzeczy i pozostanie w ławkach.
2. Sytuację na korytarzu może sprawdzać tylko nauczyciel.
3. Po przeliczeniu uczniów nauczyciel wyprowadza ich na korytarz i kieruje się do wyjścia ewakuacyjnego zgodnie ze wskazówkami tzw. „kierunkowych” odpowiedzialnych za ewakuację na poszczególnych kondygnacjach. Drzwi do klas nie wolno zamykać na klucz.
4. W sytuacji zagrożenia pożarowego ewakuację rozpoczynamy zawsze od kondygnacji objętej pożarem i kondygnacji wyższej.
5. Ewakuację w innych sytuacjach rozpoczynać od parteru, następnie ewakuować I piętro, II i poddasze.
6. Kierujący akcją po analizie bieżącej sytuacji może podjąć decyzję o innej kolejności ewakuacji.
7. W pierwszej kolejności ewakuuje się osoby o ograniczonej sprawności, wykorzystując do pomocy innych uczniów.
8. Jeżeli alarm zostanie ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie powinni skupić się wokół najbliższej stojącego, dyżurującego nauczyciela. To on jest odpowiedzialny za bezpieczną ewakuację „swojej” grupy uczniów.

9. Nauczyciele „kierunkowi” po opuszczeniu szkoły przez młodzież i pracowników szkoły kontrolują sanitariaty, szatnie i inne pomieszczenia, sprawdzając, czy nikt w nich nie pozostał.
10. Ewakuowanych uczniów zgrupować w Kościele Jezusowym lub na placu za kościołem. Sprawdzić obecność, informację przekazać kierującemu akcją. W razie potrzeby zarządzić dodatkowe sprawdzenie pomieszczeń
11. W sytuacji niesprzyjających warunków atmosferycznych (mróz, śnieg, deszcz) ewakuowaną młodzież i pracowników zawsze kierować do Kościoła Jezusowego.

1.2

Pożar

Zasady ewakuacji w sytuacji zagrożenia pożarowego zostały szczegółowo omówione w dokumencie „Instrukcja ochrony ppożarowej”. W szkole od kilku lat funkcjonuje system ochrony przeciwpożarowej, składający się między innymi z detektorów dymu, syreny alarmowej, służ przeciwpożarowych. W sytuacji awarii systemu należy kierować się wytycznymi zawartymi w punkcie 1.1 „Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – ogólne zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu”.

1.3

Zagrożenie wybuchem gazu

Procedury postępowania podczas ulatniania się gazu:

1. zawiadomić Pogotowie Gazowe, dyrektora szkoły,
2. nie wpuszczać do budynku innych osób,
3. decyzję o ewakuacji podejmuje dyrektor szkoły,
4. nie włączać oświetlenia (już palącego się nie wyłączać),
5. nie używać otwartego ognia, zamknąć zawór gazu, otworzyć szeroko okna,
6. najszybciej jak to możliwe opuścić budynek,
7. udzielić wyczerpujących informacji przybyłej ekipie pogotowia gazowego,
8. użytkowanie budynku szkoły wznowić po powzięciu wiadomości o ustaniu zagrożenia,
9. ze względu na możliwość wybuchu młodzież ewakuować do Kościoła Jezusowego (plac za kościołem).

1.4

Katastrofa budowlana

Kierować się ogólnymi zasadami dotyczącymi ewakuacji omówionymi powyżej. Jeżeli jest to możliwe zlecić woźnemu wyłączenie instalacji elektrycznej, gazowej, wodnej.

1.5

Podłożenie ładunku wybuchowego

1. Po otrzymaniu informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego poinformować o fakcie dyrektora, zawiadomić policję.
2. Uruchomić lokalny system alarmowania.
3. Rozpocząć ewakuację zgodnie z planem ewakuacji – ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału. Ma ona na celu ochronę młodzieży i personelu szkoły przed skutkami ewentualnej eksplozji.
4. Nie należy używać telefonu komórkowego – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
5. Ze względu na niebezpieczeństwo wybuchu młodzież kierować do Kościoła Jezusowego, tam sprawdzić obecność, informację przekazać osobie kierującej ewakuacją.
6. Możliwa jest tzw. „cicha ewakuacja” poprzez podanie ustnej informacji nauczycielom prowadzącym lekcje o konieczności opuszczenia budynku, bez uruchamiania dzwonków alarmowych.

1.6

Podłożenie podejrzanego pakunku

Podejrzany pakunek to przesyłka z ładunkiem wybuchowym lub nieznaną substancją.

W przypadku podejrzenia jej otrzymania:

1. Należy zabezpieczyć przesyłkę przed osobami postronnymi, zakładając, że podejrzany pakunek może zawierać ładunek wybuchowy lub niebezpieczne substancje.
2. Podejrzanej przesyłki nie należy dotykać, otwierać, przenosić – w przypadku ładunku wybuchowego może on eksplodować w trakcie próby manipulowania.

3. O podejrzanej przesyłce poinformować dyrektora, który może uruchomić procedurę alarmowania i ewakuacji placówki, oraz powiadomienie określonych służb.
4. Po usłyszeniu sygnału alarmowego należy rozpocząć ewakuację budynku zgodnie z planem.
5. Nie należy używać telefonu komórkowego - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
6. Ze względu na niebezpieczeństwo wybuchu młodzież kierować do Kościoła Jezusowego (plac za kościołem).
7. Tam sprawdzić obecność, informację przekazać osobie kierującej ewakuacją.

1.7

Skażenie chemiczne lub biologiczne szkoły

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy możliwość uwolnienia niebezpiecznych dla ludzi i środowiska pierwiastków chemicznych, związków chemicznych, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także z możliwości użycia broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunkiem bojowym są mikroorganizmy chorobotwórcze: bakterie, wirusy, riketsje, toksyny, grzyby. Rozpatrując możliwość skażenia chemicznego, bądź biologicznego szkoły (okolicy szkoły) należy wziąć pod uwagę **dwa możliwe scenariusze wydarzeń**:

1. Do skażenia dochodzi na zewnątrz budynku szkolnego np. na skutek uwolnienia toksycznych środków przemysłowych lub materiałów niebezpiecznych w transporcie drogowym (ze względu na położenie szkoły i odległość od głównych ciągów komunikacyjnych raczej mało prawdopodobne), bądź w transporcie kolejowym (bardziej prawdopodobna, gdyż odległość budynku szkoły od dworca w Czeskim Cieszynie to około 400 m).
2. Do skażenia dochodzi wewnątrz budynku szkoły (niebezpieczna substancja zostaje uwolniona w trakcie zajęć z chemii, bądź zostaje celowo rozpylona np. w postaci sprayu pieprzowego).

W pierwszej sytuacji należy:

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły.
2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu (informacja słowna o charakterze zagrożenia) powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe.

3. W budynku – szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
4. Przygotować improwizowane środki ochrony dróg oddechowych (zwilżone chustki, szaliki, tampony).
5. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
6. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
7. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

W drugiej sytuacji należy:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać ciecz.
2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
5. Jeżeli jest taka możliwość, to zamknąć śluzę przeciwpożarową, żeby odizolować skażone pomieszczenie.
6. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.
7. Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji.
8. Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby – policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
9. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego.
10. Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji.
11. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

1.8

Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły

Zabójstwa masowe popełniane przez uzbrojonych napastników mają wiele cech wspólnych z atakami terrorystycznymi, lecz nie należy ich z nimi utożsamiać. Celem terrorystów jest wywarcie wpływu na konkretne osoby, instytucje, rządy państw poprzez zastosowanie przemocy, natomiast masowi zabójcy to zazwyczaj osoby niestabilne emocjonalnie i psychicznie, którzy usiłują zabić jak najwięcej osób (najczęściej przypadkowych, nietypowanych wcześniej) w tzw. celach miękkich (również szkołach). Działanie podejmowane są w krótkim czasie z użyciem broni palnej, sprawcy nie formułują żadnych żądań, nie podejmują negocjacji ani rozmów z osobami atakowanymi. Najczęściej po dokonaniu zabójstwa dochodzi do eliminacji sprawcy (sprawców) przez funkcjonariuszy policji lub do jego (ich) samobójstwa (samobójstw). Działanie napastnika uzbrojonego w broń palną należy odróżnić od działań tzw. aktywnego zabójcy (active killer), używającego innych narzędzi niż broń palna (np. ostrych przedmiotów). Amerykańskie służby specjalne, które jako pierwsze spotkały się z w/w zjawiskiem (po atakach Erica Harrisa i Dylana Klebolda w 1999 r. na uczniów i pracowników Columbine High School w Littleton) wypracowały schemat postępowania mający ratować życie i zdrowie zaatakowanych ludzi:

UCIEKAJ – CHOWAJ SIĘ – WALCZ

Budynek LOTE przy ul. Sienkiewicza 2 jest budynkiem jednoklatkowym z praktycznie jednym wyjściem ewakuacyjnym na parterze (drugie wyjście z sutereny na podwórko). Taki stan rzeczy powoduje, że tylko uczniowie i nauczyciele mający lekcje na parterze mogą uciekać z budynku w sytuacji zagrożenia, korzystając z okien w salach. Uczącym się na I, II piętrze i poddaszu należy rekomendować drugi człon schematu postępowania – chowaj się, zamknij drzwi do sali na klucz, zabarykaduj drzwi. W ostateczności podejmij walkę lub błagaj o litość.

O obecności napastników na terenie szkoły należy powiadomić uczniów i pracowników szkoły poprzez uruchomienie sygnału alarmowego – CIĄGŁY DŹWIĘK DZWONKA, uzupełnić informacją słowną „NAPASTNIK.” Sygnał ten nakazuje UCIECZKĘ dla tych, którzy taką możliwość mają (parter), CHOWANIE SIĘ i BARYKADOWANIE SIĘ dla pozostałych. Rekomendowane jest wyznaczenie co najmniej dwóch źródeł uruchamiania systemu alarmowego w różnych miejscach placówki (np. dwa niezależne włączniki uruchamiające sygnał dzwonka).

Schemat postępowania w sytuacji wtargnięcia do szkoły tzw. aktywnego strzelca (aktywnego zabójcy)

Poniższe rekomendacje odnoszą się do niezbędnej reakcji nauczyciela:

1. Zaalarmuj, jeżeli masz taką możliwość uczniów i pracowników szkoły korzystając z jednego z dwóch włączników systemu alarmowego, słownie hasłem „NAPASTNIK”.
2. Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się) – szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób.
3. Wycisz i uspokój uczniów – wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
4. Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy – należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
5. Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony – niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
6. Poinformuj policję wysyłając informację tekstową – SMS o zaistniałej sytuacji – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
7. Zasłoń okno, zgaś światło – należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego.
8. Nie przemieszczaj się – przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników.
9. Stań poniżej linii okien, zejź z światła drzwi – przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
10. Zejź z linii strzału, połów się na podłodze - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz.
11. Jeżeli padną strzały, nie krzycz – napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
12. Nie otwieraj nikomu drzwi – interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.

13. W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia – w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika – wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon – wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
3. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia – w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
4. Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego – w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.
5. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika – odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji.
6. Nie zwracaj na siebie uwagi – niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
7. Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny – brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
8. Nie oszukuj terrorysty – oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
9. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców.
10. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami – wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty.
11. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów – każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
12. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty – nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę – policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi – próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji.
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy – taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom – postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
5. Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących – tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
6. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami – wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową.
7. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy – policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona – w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku.
9. Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku – w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
10. Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru – najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

DZIAŁ II

Zagrożenia wewnętrzne

2.1

Procedura postępowania w przypadku zgłoszenia przez ucznia złego samopoczucia

1. Nauczyciel, któremu uczeń zgłosił złe samopoczucie kieruje ucznia do pielęgniarki szkolnej.
2. Do zadań pielęgniarki szkolnej należy:
  - 1) wywiad z uczniem,
  - 2) wstępne badanie,
  - 3) wstępna diagnoza,
  - 4) powiadomienie rodziców,
  - 5) podanie leków bądź zlecenie konsultacji lekarskiej,
  - 6) w nagłych przypadkach wezwanie pogotowia.
3. W przypadku nieobecności pielęgniarki szkolnej wychowawca lub pedagog szkolny lub dyrektor powiadamia rodziców/opiekunów prawnych ucznia i wzywa pogotowie.
4. Podczas oczekiwania na przybycie rodziców, dyrekcja organizuje opiekę nad uczniem na terenie szkoły.

2.2

Procedura postępowania w razie zaistniałego wypadku ucznia

1. Pracownik szkoły, który był świadkiem lub otrzymał wiadomość o wypadku ucznia:
  - 1) niezwłocznie zapewnia opiekę poszkodowanemu, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy,
  - 2) nie dopuszcza do zajęć lub przerywa je wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów,
  - 3) niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły,

- 4) jeśli nauczyciel ma w tym czasie zajęcia z klasą prosi o nadzór nad swoimi uczniami nauczyciela uczącego w najbliższej sali.
2. O każdym wypadku dyrektor szkoły lub nauczyciel, pod opieką którego przebywał uczeń w chwili wypadku, powiadamia rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego ucznia. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku.
3. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, nauczyciel lub dyrektor powiadamiając rodzica o zdarzeniu ustala z nim:
  - 1) potrzebę wezwania pogotowia,
  - 2) potrzebę wcześniejszego przyjścia rodzica,
  - 3) godzinę odbioru dziecka ze Szkoły w dniu zdarzenia,
  - 4) informację o powyższych ustaleniach powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć.
4. W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor szkoły wzywa pogotowie ratunkowe.
5. O każdym wypadku dyrektor Szkoły zawiadamia niezwłocznie organ prowadzący i współpracującego ze Szkołą pracownika służby BHP.
6. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym dyrektor Szkoły zawiadamia niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty.
7. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, dyrektor szkoły zawiadamia niezwłocznie Państwowego Inspektora Sanitarnego.
8. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy.

2.3

Procedura postępowania w przypadku zastraszania, wymuszania, wywierania presji przez uczniów wobec innych uczniów

1. W przypadku uzyskania informacji o takich faktach, wychowawca przeprowadza oddzielnie ze sprawcą/ofiarą rozmowę wyjaśniającą.
2. Wychowawca wzywa rodziców sprawcy/ofiary do szkoły i wspólnie z pedagogiem szkolnym:

- 1) informuje ich o zaistniałym fakcie,
  - 2) uświadamia konsekwencje prawne, społeczne i psychologiczne czynu,
  - 3) informuje o zastosowanej karze regulaminowej z wpisem do dokumentacji szkolnej ucznia.
3. Wychowawca i pedagog szkolny zobowiązują rodziców sprawcy i ofiary do konsultacji, ewentualnie podjęcia terapii w placówce specjalistycznej.
  4. Wychowawca/wychowawcy prowadzi stałą obserwację zachowania się uczniów i odnotowuje jej wyniki w dokumentacji wychowawcy klasy.
  5. Po uzgodnieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia – ofiary i dyrektorem szkoły, pedagog szkolny zgłasza sprawę policji.

2.4

Procedura postępowania w przypadku posiadania przez ucznia niebezpiecznego narzędzia

Za przedmioty niebezpieczne uważa się: scyzoryki i noże, duże metalowe sygnety, łańcuchy, szpikulce, kije, lasery, gaz, straszaki broni, pałki gumowe lub plastikowe oraz inne niebezpieczne przedmioty, substancje chemiczne łatwopalne, wybuchowe i żrące.

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który jest świadkiem posiadania przez ucznia niedozwolonego narzędzia lub substancji, nakłania go do oddania niebezpiecznego przedmiotu i podejmuje działanie zmierzające do jego zabezpieczenia (zachowując środki ostrożności deponuje w sekretariacie, gabinecie pedagoga lub zabezpiecza pomieszczenie, w którym znajduje się przedmiot przed dostępem innych uczniów).
2. Jeżeli uczeń nie chce oddać przedmiotu lub substancji nauczyciel interweniujący natychmiast powiadamia dyrektora szkoły a w uzasadnionych sytuacjach policję.
3. Wychowawca bądź pedagog odbiera niebezpieczny przedmiot, przeprowadza rozmowę z uczniem i rodzicami wyjaśniając przyczyny przyniesienia tego przedmiotu, pouczając o grożącym niebezpieczeństwie oraz informując o sposobie ukarania.
4. Jeżeli jest to prawnie możliwe, wychowawca lub pedagog oddaje przedmiot rodzicom oraz sporządza notatkę w dokumentacji pedagoga szkoły.
5. W przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że jest to substancja psychoaktywna, lub przedmiot zagrażający zdrowiu i życiu dyrektor szkoły, pedagog lub interweniujący nauczyciel wzywa policję.

2.5

Procedura postępowania w przypadku wagarów ucznia lub powtarzających się nieusprawiedliwionych nieobecności na lekcjach

1. Wychowawca w przypadku opuszczania przez ucznia pojedynczych lekcji lub całych dni bez usprawiedliwienia informuje rodzica o absencji i ustala przyczynę nieobecności.
2. W przypadku utrudnionego kontaktu z rodzicami ucznia wychowawca wzywa ich do szkoły listem poleconym, którego kserokopię zachowuje.
3. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem i jego rodzicami i odnotowuje ten fakt w dzienniku elektronicznym. Rozmowa ma na celu przekazanie informacji o konsekwencjach opuszczania zajęć lekcyjnych, formie ukarania ucznia oraz zobowiązanie rodziców do większej kontroli nad dzieckiem.
4. Jeżeli został przez sąd przydzielony kurator, wychowawca powiadamia o powyższej absencji ucznia również kuratora, a fakt odbycia rozmowy odnotowuje w dzienniku elektronicznym.
5. W przypadku braku poprawy zachowania ucznia lub braku zainteresowania ze strony rodziców, wychowawca, pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły podejmują inne, przewidziane w statucie działania wychowawczo - dyscyplinujące.

2.6

Procedura postępowania w przypadku oddalenia się ucznia od grupy w czasie wycieczki/imprezy szkolnej na terenie miasta i poza miejscem zamieszkania

1. Opiekun grupy/kierownik wycieczki ustala okoliczności oddalenia i podejmuje natychmiastowe poszukiwania zaginionego ucznia:
  - 1) poza miejscem zamieszkania – poszukiwanie podejmuje kierownik wycieczki, a grupa z opiekunami pozostaje w ustalonym miejscu;
  - 2) w miejscu zamieszkania – opiekun grupy telefonicznie informuje dyrekcję szkoły, która deleguje osobę do doprowadzenia grupy do szkoły, a opiekun podejmuje poszukiwania.
2. Po odnalezieniu ucznia opiekun grupy/ kierownik wycieczki:
  - 1) wyjaśnia przyczyny, które doprowadziły do takiej sytuacji;
  - 2) uświadamia odnalezioną osobę konsekwencje jej zachowania;

- 3) jeśli oddalenie było nieświadome, przypomina regulamin wycieczki i udziela uczniowi upomnienia;
  - 4) jeśli oddalenie było świadome – przypomina regulamin wycieczki i informuje ucznia o wszczęciu wobec niego statutowych czynności dyscyplinujących;
  - 5) informuje rodziców.
3. Jeśli poszukiwania ucznia są bezskuteczne, opiekun/kierownik grupy informuje policję, dyrektora szkoły i rodziców.

2.7

Procedura postępowania nauczyciela, kiedy na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub innego środka psychoaktywnego

1. Powiadamia wychowawcę klasy (w przypadku jego nieobecności, pedagoga lub dyrektora).
2. Izoluje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa zostawia go pod opieką pracownika szkoły.
3. Wychowawca zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły, który z kolei powiadamia telefonicznie rodziców ucznia o konieczności odebrania dziecka ze szkoły.
4. W sytuacji gdy narkotyki bądź alkohol są zagrożeniami dla zdrowia wychowanka, dyrektor powiadamia pielęgniarkę, a ta z kolei decyduje o wezwaniu lekarza, który podejmuje decyzję o dalszym postępowaniu z chorym.
5. W przypadku odmowy współpracy rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi, dyrektor szkoły wzywa policję, która może przewieźć ucznia do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych na czas niezbędny do wytrzeźwienia.
6. Następnie nauczyciel lub wychowawca klasy rozpoczyna procedurę dyscyplinującą zgodnie z zapisami w statucie szkoły.

2.8

Procedura postępowania nauczyciela w sytuacji, kiedy posiada on informacje o tym, że uczeń niepełnoletni spożywa alkohol lub inne środki w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji

Demoralizacja: naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, włóczęgostwo, udział w działalności grup przestępczych (art.4 §1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich).

1. Nauczyciel przekazuje uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga lub psychologa szkolnego i dyrektora szkoły
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).
5. Podobnie, w sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
6. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
7. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 Kodeksu Postępowania Karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

2.9

Procedura postępowania nauczyciela w przypadku znalezienia na terenie szkoły substancji przypominającej wyglądem narkotyk

1. Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły, który wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
4. Nauczyciel-świadek sporządza z wydarzenia notatkę służbową.

2.10

Procedura postępowania, kiedy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, wychowawca pomocniczy, pedagog, dyrektor) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją.

UWAGA!

Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.

2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawienia się w miejscu zdarzenia, bądź wskazanym przez nauczyciela.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki należy wezwać policję (dyrektor, pedagog lub psycholog), która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA!

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, w Polsce karalne jest: – posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych; – wprowadzanie do obrotu środków odurzających; – udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia; – wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających. Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat.

Z przestępstwem mamy do czynienia jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń, po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Postępowania Karnego.

Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję.

UWAGA!

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 roku życia – należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub policję (art. 4 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i art. 304 Kodeksu Postępowania Karnego).

2.11

Akty agresji i przemocy w szkole

Zdarzenia i zachowania agresywne: – groźby i zastraszanie; – naruszenie godności osobistej (ubliżanie, wyszydzanie, rozpowszechnianie kłamstw słownie lub w internecie, obraźliwe napisy, ośmieszanie, obmawianie, manipulacja związkami przyjaźni; naruszenie nietykalności cielesnej poprzez uderzenie, kopnięcie, popychanie, przewrócenie itp.); – rozboje i wyłudzenia.

1. Postępowanie gdy stronami zdarzenia są uczniowie:

- 1) nauczyciel stara się doprowadzić do przerwania incydentu, w razie potrzeby wzywa pomoc;
- 2) udziela pomocy poszkodowanym, powiadamia pielęgniarkę szkolną, która w razie potrzeby wzywa pogotowie;
- 3) nauczyciel izoluje sprawcę czynu, pozostawiając go pod opieką pedagoga szkolnego lub innego nauczyciela;
- 4) nauczyciel powiadamia dyrektora szkoły i sporządza notatkę służbową;
- 5) dyrektor powiadamia rodziców uczniów biorących udział w zdarzeniu;
- 6) w przypadku odmówienia współpracy przez rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi dyrektor powiadamia policję;

- 7) dyrektor ustala okoliczności i świadków zdarzenia oraz zabezpiecza ewentualne ślady i dowody w celu przekazania ich policji.
2. Postępowanie gdy stronami zdarzenia są nauczyciel i uczeń:
  - 1) nauczyciel powiadamia pedagoga szkoły i pozostawia ucznia (sprawcę czynu) pod jego opieką; nauczyciel niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły, który informuje rodziców ucznia (uczestników zajęcia);
  - 2) w przypadku odmówienia współpracy rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi dyrektor powiadamia policję;
  - 3) dyrektor ustala okoliczności i świadków zdarzenia, zabezpiecza ewentualne dowody w celu przekazania ich policji;
  - 4) w przypadku, kiedy uczeń ma ukończone 17 lat, zawieszają się wykonywanie wyżej wymienionych procedur i wzywa policję.

2.12

Postępowanie wobec ofiar przemocy fizycznej i psychicznej w rodzinie

1. Nauczyciel, który podejrzewa, że uczeń jest ofiarą przemocy domowej informuje o tym fakcie wychowawcę, a ten pedagoga.
2. Wychowawca w porozumieniu z pedagogiem, w zależności od sytuacji, przeprowadza rozmowę z uczniem, prosi pielęgniarkę szkolną o pomoc w dokonaniu wywiadu lub podejmuje inne przewidziane prawem czynności zmierzające do rozpoznania sprawy.
3. Pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami dziecka. Informuje o podejrzeniu stosowania przemocy wobec ucznia i niedostatecznej nad nim opieki oraz o konsekwencjach takiego postępowania i wskazuje formy pomocy.
4. Pedagog sporządza notatkę z przeprowadzonej rozmowy, którą podpisują również rodzice ucznia.
5. Jeżeli podejrzenia potwierdzają się lub istnieje uzasadniona obawa, że uczeń jest ofiarą przemocy, pedagog sporządza notatkę służbową oraz informuje policję i sąd rodzinny. W przypadku rodziny objętej dozorem, o swoich podejrzeniach niezwłocznie informuje kuratora.
6. W uzasadnionych przypadkach pedagog lub psycholog uruchamia w szkole procedurę założenie Niebieskiej Karty.

2.13

Procedura postępowania nauczyciela w przypadku cyberprzemocy – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych

1. Sytuacje cyberprzemocy:
  - 1) Przemoc werbalna w sieci – wulgarne wyzywanie, poniżanie, nękanie, ośmieszanie, straszenie, szantaż.
  - 2) Rejestrowanie filmów i zdjęć wbrew woli.
  - 3) Publikowanie i rozsyłanie w sieci filmów, zdjęć i informacji ośmieszających, kompromitujących d) Podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli i działanie na jego niekorzyść.
2. Ujawnienie przypadku cyberprzemocy. Osobą zgłaszającą fakt może być poszkodowany uczeń, jego rodzic, inni uczniowie, świadkowie zdarzenia, nauczyciele. Niezależnie od tego, kto zgłasza przypadek, procedura interwencyjna powinna obejmować:
  - 1) udzielenia wsparcia ofierze przemocy;
  - 2) zabezpieczenia dowodów i ustalenie okoliczności zdarzenia;
  - 3) wyciągnięcia konsekwencji wobec sprawcy przemocy oraz praca nad zmianą postawy ucznia.
3. Ustalenie okoliczności zdarzenia:
  - 1) Nauczyciel posiadający wiedzę o zajściu powiadamia wychowawcę klasy, który informuje o zajściu dyrektora i pedagoga szkolnego;
  - 2) Dyrektor i pedagog szkolny, wspólnie z wychowawcą, dokonują analizy zdarzenia i planują dalsze postępowanie;
  - 3) W procedurze interwencyjnej bierze udział nauczyciel informatyki, szczególnie na etapie zabezpieczenia dowodów i ustalenia tożsamości sprawcy;
  - 4) W przypadku złamania prawa np. groźby karalne, propozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp. należy bezwzględnie skontaktować się z policją. Zgłoszenia dokonuje dyrektor szkoły.
4. Procedura reagowania wobec sprawcy przemocy:
  - 1) Pedagog szkolny powinien przeprowadzić rozmowę z uczniem – sprawcą przemocy. Jeżeli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym osobno.
  - 2) Nie należy konfrontować sprawcy i ofiar cyberprzemocy.
  - 3) Należy powiadomić rodziców sprawcy i omówić z nim zachowanie ucznia.

- 4) Jeśli rodzice sprawcy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zmienił dotychczasowego postępowania, dyrektor szkoły powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, szczególnie jeśli istnieją inne przejawy demoralizacji ucznia.
5. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy przemocy Podejmując decyzję o udzieleniu kary należy wziąć pod uwagę:
  - 1) rozmiar i rangę szkody – czy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom, określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznała ofiara;
  - 2) czas trwania prześladowania – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent;
  - 3) świadomość popełnionego czynu – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że wyrządza krzywdę;
  - 4) motywację sprawcy – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednio doznane prześladowanie;
  - 5) rodzaj rozpowszechnionego materiału.
6. Reagowanie wobec ofiar cyberprzemocy
  - 1) udzielanie wsparcia psychicznego;
  - 2) udzielenie porady w celu kolejnych przypadków cyberprzemocy;
  - 3) po zakończeniu interwencji należy sprawdzić, czy wobec ucznia nie są stosowane dalsze działania odwetowe ze strony sprawcy.
7. Działania wobec świadków zgłaszających zdarzenie
  - 1) nie należy upubliczniać udziału świadków w sprawie;
  - 2) należy mieć na uwadze bezpieczeństwo świadka i nie narażać go na odwet ze strony sprawcy cyberprzemocy;
  - 3) niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą jako metody wyjaśnienia sprawy.
8. Sporządzanie dokumentacji z zajścia
  - 1) Notatkę o zajściu sporządza pedagog szkolny na podstawie rozmów ze sprawcą zajścia, poszkodowanym i ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę i miejsce rozmowy, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu zdarzeń.
  - 2) Jeżeli rozmowa przebiegała w obecności świadka np. wychowawcy, powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu.

- 3) Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji.

2.14

Procedura postępowania nauczyciela w sytuacji zamachu samobójczego ucznia

1. Działania uprzedzające, zapobiegawcze:
  - 1) omówienie problematyki na forum Rady Pedagogicznej;
  - 2) upowszechnienie procedur przewidywania zamachów;
  - 3) monitorowanie stanu psychicznego uczniów, reagowanie na symptomy ostrego, chronicznego stresu, objawy depresji.
2. Działania interwencyjne:
  - 1) ustal i potwierdź rodzaj zdarzenia;
  - 2) nie pozostawiaj ucznia samego;
  - 3) usuń wszystko, co może ułatwić realizację zamiaru;
  - 4) bez rozgłosu przeprowadź ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce;
  - 5) zbierz wstępnie informacje o okolicznościach zdarzenia;
  - 6) wezwij pomoc (pogotowie, policję, straż pożarną) jeśli potrzeba;
  - 7) zadbaj, żeby interwencja służb przebiegała dyskretnie;
  - 8) towarzysz uczniowi- jesteś dla niego ważny;
  - 9) zawiadom dyrektora szkoły;
  - 10) dokonaj szybkiej oceny zagrożeń, wg klucza:
    - a) ryzyko umiarkowane np. uczeń mówi o samobójstwie, nie mówi jak to zrobi, nie było wcześniejszych prób,
    - b) duże ryzyko np. wystąpiły czynniki przedwypadkowe, uczeń mówi jak to zrobi, były wcześniejsze próby,
    - c) ekstremalne ryzyko np. wystąpiły wskaźniki przedwypadkowe, uczeń dokonał samookaleczenia, podjął próbę nieudanego zamachu samobójczego lub inne działania zagrażające zdrowiu lub życiu,
  - 11) zawiadom wychowawcę i pedagoga szkolnego, poinformuj o wynikach swojej oceny sytuacji (ryzyka) ; w razie potrzeby podejmij niezwłocznie działania w celu ratowania życia i zdrowia poszkodowanego: w szczególności należy wezwać odpowiednie służby oraz zapewnić w miarę możliwości opiekę psychologa;
  - 12) wychowawca powiadamia rodziców;

- 13) dyrektor szkoły dokonuje wyboru priorytetów i ustala strategię działania uzależniając ją od oceny sytuacji;
  - 14) należy chronić ucznia oraz inne osoby przed zbędnymi czynnikami stresującymi (np. kontaktem z mediami, świadkami, itp.).
3. Działania naprawcze:
- 1) dokonaj diagnozy ryzyka ponowienia zamachu uwzględniając, że odratowana osoba ma nadal poważne kłopoty z radzeniem sobie z problemami życiowymi;
  - 2) bezwzględnie skonsultuj dalszą strategię z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Cieszynie lub placówką opieki zdrowotnej;
  - 3) podejmij próbę zmobilizowania rodziny, aby udzieliła wsparcia bliskiemu, zapewniła mu bezpieczeństwo, wzmocniła wzajemne więzi.

2.15

Procedury postępowania nauczyciela w przypadku wystąpienia zaburzeń emocjonalnych ucznia

Epizod psychotyczny:

to zaburzenie psychiczne, które charakteryzuje nagły początek i szybki przebieg. Bez żadnych objawów ostrzegawczych, w ciągu kilku dni dochodzi do rozwoju objawów psychotycznych, takich jak zaburzenia postrzegania rzeczywistości, omamy i urojenia. Epizod psychotyczny najczęściej ma charakter reaktywny, czyli jest reakcją na nieprzyjemne zdarzenie czy silny stres. Ryzyko wystąpienia epizodu psychotycznego zwiększają cechy osobowości typu borderline, a zwłaszcza trudności w ocenie rzeczywistości oraz zaburzone relacje z ludźmi i zmienność stanu psychicznego mogąca w sytuacji stresowej doprowadzić do stanu psychicznego w kierunku psychotycznym. Wpływ na jego wystąpienie mogą mieć także alkohol i substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze).

Epizod psychotyczny charakteryzuje nagłe i gwałtowne wystąpienie objawów psychotycznych i zaburzeń nastroju:

- *omamów (halucynacji)*
- *omamy słuchowe (głosy komentujące, dyskutujące lub rozkazujące)*
- *urojeń – najczęściej prześladowcze, ksobne; omamy i urojenia mają wyrazisty charakter i ulegają szybkim zmianom (w ciągu dni lub nawet godzin) ;*
- *zaburzeń myślenia;*
- *zaburzeń napędu psychomotorycznego;*
- *euforia lub lęk;*
- *nastrój depresyjny;*

- *chwiejny nastrój.*

Zaburzenia te ustępują w krótkim czasie i zwykle nie nawracają (u części osób drugi rzut choroby zwykle nie następuje).

Zaburzenia lękowe:

W szkole najczęściej pojawiają się nagle, towarzyszy mu nagły wzrost pobudzenia i objawy somatyczne – bóle w klatce piersiowej, palpacje serca, spłylenie oddechu, zawroty głowy, dolegliwości w okolicy brzucha, uczucie nierealności i lęk przed śmiercią.

Lęk uogólniony – niepokój, nerwowość lub podekscytowanie, łatwe męczenie się, drażliwość, napięcie mięśniowe, problemy z zasypianiem, wstawaniem lub niespokojny sen/niewysypianie się, problemy z koncentracją lub uczucie pustki w głowie. Do symptomów można też zaliczyć nudności, wymioty i przewlekłe bóle żołądka.

W szkole najczęściej lęki objawiają się: ucieczki z lekcji, wysoka absencja, unikanie wypowiedzi i odpowiedzi ustnej podczas lekcji, unikanie kontaktu wzrokowego, spuszczone głowa, częste wizyty w toalecie, podwyższone ciśnienie, szybki oddech, pocenie się, problemy z koncentracją, drżenie głosu, ciała, ukrywanie twarzy we włosach, rozdrażnienie, niepokój.

Zaburzenia obsesyjno-kompulsywne:

W szkole najczęściej objawiają się: symetryczne układanie przedmiotów na ławce, częste poprawianie ubrania, przedmiotów znajdujących się wokół, częste mycie różnych części ciała (ręce), napięcie mięśniowe ramion, przesadna sztywność ciała, drżenie, spłycone emocje, liczenie przedmiotów w pomieszczeniu, czynności przymusowe typu: okrzyk, uszczyplenie kogoś, wystukiwanie odpowiednie liczby lub rytmiczne kopanie w stół.

Nerwice somatyczne:

W szkole najczęściej objawiają się: powtarzające bóle głowy, brzucha, palpacje serca, drżenie dłoni, wysokie, niskie ciśnienie, omdlenia, zawroty głowy, nudności, biegunki.

Zaburzenia nastroju, depresja:

W szkole najczęściej objawia się: obniżeniem nastroju lub utratą zainteresowań oraz brak zdolności odczuwania przyjemności, utrata wagi, brak łaknienia, nadmierna senność, uczucie ciągłego zmęczenia, poczucie nieuzasadnionej winy, obniżenie poczucia własnej wartości, obniżenie sprawności myślenia, zaburzenia uwagi koncentracji, niemożność podjęcia decyzji, myśli samobójcze realizowane bądź nie, brak chęci w uczestniczeniu w lekcjach w-f, zapominanie, wycofywanie się z życia społecznego, ucieczki z lekcji.

1. Działania uprzedzające:

- 1) zrobienia listy symptomów psychotycznych (zaprosić specjalistę w tej dziedzinie, omówić skuteczne metody reagowania) ;
- 2) omówienie procedury na forum rady pedagogicznej;
- 3) sprawdzenie, jak skutecznie wezwać pogotowie ratunkowe w sytuacji zagrożenia zdrowia/ życia, także spowodowanego atakami psychozy;
- 4) opracowanie listy teleadresowej lokalnych organizacji, placówek zajmujących się udzieleniem pomocy osobom chorym psychicznie.

2. Działania interwencyjne:

- 1) nie pozostawiaj ucznia samego;
- 2) reaguj spokojnie, łagodnie;
- 3) bez rozgłosu przeprowadź ucznia w spokojne miejsce;
- 4) na ile to możliwe, nie rozpowszechniaj w szkole informacji o zdarzeniu;
- 5) zawiadom pogotowie ratunkowe (999) ;
- 6) nie skupiaj się na rozstrzyganiu, czy to jest psychoza;
- 7) powiadom pedagoga szkolnego, psychologa;
- 8) poinformuj dyrektora i rodziców ucznia;
- 9) pedagog, psycholog zobowiązuje rodziców uczniów do konsultacji psychiatrycznej i dostarczenia szkole informacji o diagnozie i wskazaniach do dalszej pracy z uczniem;
- 10) w sytuacji unikania pomocy psychologicznej ucznia pedagog , psycholog informuje rodziców o zaistniałej sytuacji wskazując instytucje świadczące pomoc na najbliższym terenie oraz sporządza notatkę służbową ze spotkania potwierdzoną podpisem rodzica.

3. Działania naprawcze:

- 1) jeżeli uczeń wraca po leczeniu szpitalnym należy przygotować do tego klasę – np. przeprowadzić zajęcia edukacyjne na temat: „czym jest choroba psychiczna” (jeżeli fakt choroby jest ogólnie znany);
- 2) jeżeli uczeń sobie tego nie życzy – nie informować klasy;
- 3) wziąć pod uwagę skutki uboczne leczenia i choroby przy określeniu wymagań wobec ucznia;
- 4) konsultować postępowanie z lekarzem, który leczył ucznia (lekarz jednak nie musi udzielać informacji);
- 5) udzielić elementarnego wsparcia rodzicom, w tym wskazać możliwość skorzystania z form pomocy dostępnych w mieście, powiecie.